

به نام خداوند جان و خرد

بن پایه های شناخت

دکتر ارشد شیرخوارشیدیان

پاییز ۱۳۹۰

پیشکش به پژوهشگران راست اندیش و راستی جو

بج شیرهای شیرین تر از شناخت نیست . (بچه)

سرشناسه	:	خورشیدیان، اردشیر، ۱۳۲۵ -
عنوان و نام پدیدآور	:	بن پایه‌های شناخت/ اردشیر خورشیدیان.
مشخصات نشر	:	تهران: رازنهان، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	:	۲۳۴ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۶۰۳۵-۲۱-۵
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	شناخت (فلسفه)
رده بندی کنگره	:	۱۶۱BD/خ ۹ب ۹ ۱۳۸۹
رده بندی دیویی	:	۱۲۱
شماره کتابشناسی ملی	:	۱۴۲۹۵۱۲

نام کتاب: بن پایه‌های شناخت

نویسنده: دکتر اردشیر خورشیدیان

ویراستاری و آماده سازی: رامین شهزادی

جلد و نگاره‌های داخلی: ویستا کاویانی

نوبت چاپ: نخست ۱۳۹۰

شمارگان: ۳۰۰۰ جلد

انتشارات راز نهان

نشانی انتشارات: میدان انقلاب - ابتدای خیابان آزادی - کوچه شهید جنتی - پلاک ۲۶ - واحد ۳

تلفن: ۶۶۹۳۳۱۹۱ | تارنگار اینترنتی: www.raznahan.ir

همه حقوق از چاپ دوباره، نسخه برداری، ترجمه و... برای همیشه نزد نویسنده و وارثان قانونی ایشان محفوظ است و انتشارات رازنهان در این مورد حقی ندارد.
(استفاده از نوشتارهای کتاب با آوردن نام کتاب و نویسنده منعی ندارد.)

❖ بخش دوم (شناخت باورها) ۴۹

الف. بخش بندی باورها و باورمندان: ۵۳

۱. باورهای زیربنایی (حیاتی): ۵۳

۲. باورهای روبنایی (سلیقه‌ای): ۵۴

ب. باورها، هم ارثی است و هم اکتسابی: ۶۰

۱. باورهای سرشتی (ذاتی یا ژنتیکی): ۶۰

۲. باورهای اکتسابی: ۶۳

پ. باور پایه و برنامه زندگی: ۶۶

ت. سرچشمه‌های باورها ۶۸

ث. دسته بندی باورها از نگاهی دیگر: ۶۹

ج. راه‌گزینی بهترین باورها: ۷۲

چ. لزوم تکیه به شاخصه‌های استاندارد (استاندارد) شده: ۷۵

❖ بخش سوم (بن‌واژه‌های شناخت) ۸۱

الف. تفاوت بین «حقیقت»، «واقعیت» و «توهم»: ۸۳

ب. اندیشه‌های واقعی، فرا واقعی و فرو واقعی: ۸۸

پ. تقسیم‌بندی مردمان گیتی به سه دسته: ۹۰

ت. «اطلاعات»، «دانش» و «علم»: ۹۵

ث. «علوم پایه» و «علوم کاربردی»: ۹۷

ج. علوم عقلی و علوم اخلاقی: ۹۹

چ. «تز»، «آنتی تز»، «ستیز» (منطق، منطق نظری و منطق عملی): ۱۰۳

ح. «نیک و بد (بد مخالف نیک)»: ۱۰۷

خ. «جبر و اختیار»: ۱۱۷

د. «دانشمند و فیلسوف»: ۱۲۰

ذ. بررسی واژه «حق»: ۱۲۵

ر. چگونه جدا کردن دانش از خرافات: ۱۳۳

ز. اخلاق: ۱۴۰

فهرست

- ❖ پیش گفتار: ۴
- ❖ بخش نخست (پیش فرض های علمی شناخت) ۹
- الف. انسان و برخی ویژگی های او: ۱۰
۱. برتری انسان بر دیگر جانداران : ۱۰
 ۲. تکامل تدریجی زندگانی انسان: ۱۲
 ۳. دگرگونی اندیشه، در پی پیشرفت های علمی انسان : ۱۵
 ۴. مشکل انسان امروزی : ۱۷
 ۵. انسان جاننداری بی مانند در گیتی: ۱۷
 ۶. هوشیار باشیم: ۲۰
 ۷. واژگان مهم و بار معنایی آن ها: ۲۳
- ب. طبیعت و ویژگی های آن : ۲۵
۱. جهان پیرامون ما : ۲۵
 ۲. نور و ویژگی های شگفت آن : ۲۷
 ۳. عنصرهای سازنده گیتی و جانداران: ۲۸
 ۴. هر دآوری و برداشتی از حقیقت نسبی است : ۳۰
 ۵. ما از طبیعت هستیم، نه طبیعت از ما: ۳۱
- پ. استانداردها، آغاز جهش فرهنگی و مدنی : ۳۷
- ت. زبان و ویژگی های زبان پارسی: ۴۱
۱. هدف از سخن گفتن، انتقال مفاهیم است نه معانی: ۴۱
 ۲. علم ادب (سخن سنجی): ۴۲
 ۳. سرچشمه زبان های رایج در جهان : ۴۲
 ۴. واژگان عربی در پارسی و پارسی در زبان عربی : ۴۳
 ۵. مفاهیم هر واژه، ریشه در باورها دارد: ۴۴
 ۶. دگرگونی مفهوم واژگان در گذر زمان : ۴۴
 ۷. واژه هایی با تعریف دقیق تر و کارشناسی تر: ۴۶

- باید همه عمر را آهسته آمد و آهسته رفت که گربه شاخمان نزند!
- اگر قرار است دیگی برای من نجوشد، بهتر آن که نجوشد!
- به من چه! مگر سر پیازم یا ته پیاز؟

و از این جمله‌ها و این دسته از دیدگاه‌ها که صدها نمونه از آن‌ها را از بامداد تا شامگاه می‌شنویم، در باور بسیاری از مردم نهادینه شده و تغییر ناپذیر به نظر می‌رسد.

نویسنده به عنوان پزشک و متخصص چشم با سی سال پیشینه کار پزشکی و مدیریت امور اداری و اجتماعی - که بی‌تردید از پاره‌ای دانش‌های زمان با خبرم - و همچنین در جایگاه پژوهشگر مسأله‌های مینوی - که در درازای زندگی شخصی و کاری خود نسبت به شماری از باورهای دینی، فلسفی، علمی و انسانی، به آگاهی نسبی تجربی و معرفتی رسیده‌ام - با احترام ژرف به باورهای همه باورمندان جهان، بدون این که باور خود را مستقیم بیان و به خواننده القاء کنم، یا از باوری ویژه جانب داری نمایم، تنها با تکیه بر خرد مجهز شده به دانش به اثبات رسیده و وجدان بیدار انسانی، از دیدگاه خود، شماری از خط‌کش‌ها و معیارهای که در شناخت اندیشه‌ها و گونه اندیشیدن‌ها می‌تواند به انسان یاری رساند، را بخش بندی، تعریف و سپس از یک واژه رایج در زبان پارسی که به این مفهوم نزدیک تر می‌نماید، بهره برده و آن را استانده کرده و در این کتاب بیاورم.

امید است که همانگونه که پزشکان متخصص به فشارسنج، تب گیر و دیگر وسایل سنجش استانده شده پزشکی مجهزند تا بتوانند با بهره گیری از این ابزارهای دقیق به ارزیابی بیمار پرداخته و در پایان با توجه به نتایج به دست آمده و حالت‌های جسمی، روحی، سن، جنس و دیگر ترازهای متغیر بیمار، به تشخیص دقیق بیماری رسیده و با وجدانی بیدار درمان مناسب ارائه دهند. همگی ما نیز پس از مطالعه این کتاب بتوانیم خودمان با خرد مجهز شده به دانش کافی، بر پایه معیارهای استانده شده، به داور نشینیم و راه درست و نیک را در هرزمینه ای، به درستی بیابیم و آن را برگزینیم و چون این کار، نیاز به ساختن واژه‌های تازه با تعریف‌های دقیق تر و کارشناسی تر دارد که موضوع این کتاب است، از خوانندگان گرامی درخواست دارم که تا آغاز تعریف دقیق تر و استانده کردن هر واژه، مفاهیم هر واژه را، باهمان برداشت معمول، رایج و متعارف در زبان پارسی مورد ارزیابی قرار دهند.

- ژ. «فرهنگ» و «تمدن»: ۱۴۵
- س. «بن‌واژه‌های شناخت، در باورهایی از گونه دیگر»: ۱۵۶
- ❖ بخش چهارم (داوری) ۱۷۱
- الف. مروری بر آنچه تا کنون خواندیم: ۱۷۲
- ب. واژگان کلیدی را از یاد نبریم: ۱۸۰
- پ. باورپایه‌هایی از بزرگان: ۱۹۸
- ت. نتیجه‌گیری: ۲۰۱
- ❖ سخن پایان ۲۰۹
- ❖ کتاب نامه ۲۱۲
- ❖ نمایه مفاهیم بنیادین ۲۱۴
- ❖ متن اعلامیه جهانی حقوق بشر ۲۱۷

توضیح درباره باورقی‌ها و یادداشت‌های پایین‌برگ‌ها

همانگونه که در پایان کتاب نیز آمده «یاری نامه‌ها» تنها به کتاب‌هایی اشاره دارد که مستقیم از آنها برداشت شده است، وگرنه بسیاری از اطلاعات علمی و کارشناسی نگارنده - که به ویژه در بخش‌های نخست کتاب آمده است - برپایه دانش‌هایی است که نگارنده در دوره‌های تحصیلی تا رسیدن به مقام متخصص و جراح چشم و بیش از سی و چند سال که از فارغ‌التحصیلی می‌گذرد به دست آورده است. نویسنده این مفاهیم را در پژوهش‌های گوناگونی که در رشته‌های گوناگون علمی و فرهنگی انجام داده و بر پایه دانش درک فوایدی است که بر طبیعت و از جمله نور حاکم است، آموخته است. با گفتاری که آمد نمایان است که نمی‌توان به یکایک آن مرجع‌ها (رفرانس‌ها) به تفکیک اشاره کرد. اما چون اطمینان دارم که این مفاهیم در کتاب‌های علوم پایه مانند فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی، جامعه‌شناسی، اقتصاد و... - همچنین در کتاب‌های دینی ادیان گوناگون و فلاسفه و تاریخی موجود است - به خوانندگان گرامی توصیه می‌کنم به این مختصر آمده در این کتاب اکتفا نکرده و در این ارتباط به پژوهش بیشتر بپردازند.

امید که همه در گام‌های «شناخت» - که موضوع اصلی هر پژوهشی به ویژه این کتاب است - بر پایه علوم عقلی کارکنند تا راست و دروغ به درستی از یکدیگر جدا شود و در هنگام «ارزش‌گذاری» و «انتخاب» تنها بر پایه علوم اخلاقی که برپایه وجدانیات، انسانیت و اخلاق استوار است به داوری نیشینند و بهترین‌ها را برگزینند. شکی نیست که دیدگاه اینجانب - همانند دیدگاه همه کتاب‌های دیگر - عقیده شخصی اینجانب است. از اینرو در جای جای کتاب از خوانندگان ارجمند درخواست کرده‌ام انتقادهای وارد خود را همراه با پیشنهاد‌های مثبت و سازنده، به نشانی پست الکترونیکی اینجانب ارسال دارند تا در چاپ‌های بعدی مورد بهره‌وری قرارگیرد.

راستی پیروز نیکی افزون باد

دکتر اردشیر خورشیدیان

(مهر ماه ۱۳۹۰ - تهران)

frashakart@yahoo.com

امید بیشتر که این کتاب آغازی باشد تا دیگر پژوهشگران و اندیشمندان نیز که در برابر انسان و انسانیت خویشکاری دارند، - به ویژه جوانان و آینده سازان هازمان (جامعه) بشری - را به اندیشه وادارم و بر انگیزانم که به تکاپوی بیشتر برخیزند و در این زمینه نیز کارکنند تا با پژوهش بیشتر به تعریف‌ها و خطاکش‌های دقیق‌تری دست یابیم. شاید بتوانیم که درمساله‌های مینوی، به ویژه نوع نگرش و باورهای انسانی نیز به معیارهای استاندارد شده یکسانی دست یابیم و تشخیص راست از دروغ، درست از نادرست و نیک از بد، در دامنه اندیشه نیز نخست برای متخصصان فن (خاص) و سپس برای مردم نامتخصص (عام)، معلوم و به گونه کامل مشخص شود.

نگارنده فرض را بر این نهاده است که خوانندگان ارجمند این کتاب، دست کم از علوم پایه در اندازه دیپلم متوسطه برخوردار بوده و به عنوان یک پژوهشگر-بدون توجه به باورهای دینی، علمی، فلسفی و احساسی که دارند- با خردمندی و وجدان بیدار از راه تکیه به دانش و رعایت اصول اخلاقی در جستجوی کشف حقیقت و رسیدن به همه راستی‌ها هستند. از این رو از خوانندگان ارجمند درخواست دارم که چون بر آن‌ها معلوم شد که هدف نویسنده در تدوین این کتاب، تعیین و استاندارد کردن معیارها و شاخصه‌های شناخت اندیشه‌ها - به دور از اندیشه‌ها و نگرش‌های بیشمار است که در جهان وجود دارد- است، در تمام موردها بدون پیش داوری و دخالت دادن باورها و نوع نگرش خود، با ژرف نگری بیشتری موردهای پیشنهادی و استاندارد شده از دیدگاه نگارنده را بررسی و ارزیابی کنند.

در پایان بایسته می‌دانم از کوشش‌های بی‌اندازه جناب آقای مهندس رامین شهزادی که در ویراستاری و امور چاپ این کتاب مرا یاری رسان بوده‌اند و همچنین سرکار خانم ویستا کاویانی که نگاره‌های این کتاب را طراحی کردند، سپاسگزاری نمایم.

خواهانم که خوانندگان گرامی، بر نگارنده منت گذارده و از انتقادهای و پیشنهادهای خویش، نویسنده را بهره‌مند سازند تا به یاری خداوند یکتا و بی‌همتا، چنانچه عمری باقی ماند، در چاپ بعدی به آن‌ها توجه کنم و از آن‌ها بهره گیرم.